

Dubina O. Prava dytyny v administratyvno-deliktnykh vidnosynah. *Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo*. 2022. № 1. S. 107-116. Serija. Jurydychni nauky. [https://doi.org/10.31617/3.2022\(120\)10](https://doi.org/10.31617/3.2022(120)10)

УДК 342.95:342.7-053

ДУБІНА Олег,
аспірант Одеського державного університету
внутрішніх справ
вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65000, Україна
ORCID: 0000-0002-3654-1920
oleg.education@gmail.com

DOI: 10.31617/3.2022(120)10

DUBINA Oleh,
postgraduate student
Odessa State University of Internal Affairs
1, Uspenska St., Odessa, 65000, Ukraine
ORCID: 0000-0002-3654-1920
oleg.education@gmail.com

ПРАВА ДИТИНИ В АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ВІДНОСИНАХ

Вступ. Як свідчить аналіз вітчизняних нормативно-правових актів, особливий статус дитини найменше враховано в законодавстві про адміністративні правопорушення.

Метою статті є аналіз прав дитини, яка притягується до адміністративної відповідальності, стосовно їх відповідності міжнародним стандартам та достатності для забезпечення найкращих інтересів цієї категорії учасників адміністративно-деліктних відносин.

Методи. Емпіричною базою дослідження стали правові акти міжнародного та українського законодавства, наукові праці авторів у галузі адміністративного права. Завдяки поєднанню загальнонаукових і спеціальних методів пізнання вдалося опрацювати вказаний емпіричний матеріал та отримати власні наукові висновки.

Результати дослідження. Основу статті формує порівняльний аналіз норм міжнародного права та національного законодавства України стосовно відправлення правосуддя щодо неповнолітніх. Встановлено, що певні важливі для захисту та відстоювання своїх інтересів права неповнолітніх осіб, що притягуються до адміністративної відповідальності, які передбачені міжнародним правом, не закріплено в нормах відповідного законодавства України.

Висновки. Наголошено на необхідності створення у національному законодавстві певних адміністративно-правових механізмів захисту та забезпечення конституційних прав дітей на всіх етапах провадження у справах про адміністративні правопорушення; визначення спеціально-процесуального статусу дитини в адміністративно-деліктному провадженні. Доведено, що захист прав дитини, яка притягується до адміністративної відповідальності, має забезпечуватися в судовому та позасудовому порядку.

THE RIGHTS OF THE CHILD IN ADMINISTRATIVE-TORT RELATIONS

Introduction. According to the analysis of domestic regulations, the special status of the child is least taken into account in the legislation on administrative offenses.

The aim of the article is to analyze the rights of the child, who is brought to administrative responsibility, for their compliance with international standards and sufficiency to ensure the best interests of this category of participants in administrative-tort relations.

Methods. The empirical basis of the study were legal acts of international and Ukrainian law, scientific works of other authors in the field of administrative law. Thanks to a combination of general scientific and special methods of cognition it was possible to process the specified empirical material and to receive own scientific conclusions.

Results. The basis of the article is a comparative analysis of the norms of international law and national legislation of Ukraine concerning the administration of justice for minors. It has been established that certain rights of minors, who are brought to administrative responsibility, which are important for the protection and defense of their interests, which are provided by international law, are not enshrined in the relevant legislation of Ukraine.

Conclusions. According to the results of the study, the need to create in the national legislation certain administrative and legal mechanisms to protect and ensure the constitutional rights of children at all stages of proceedings in cases of administrative offenses is emphasized; determination of the special procedural status of the child in administrative tort proceedings. It is argued that the protection of the rights of a child, who is brought to administrative responsibility, should be ensured in court and out of court.

Ключові слова: адміністративна відповідальність неповнолітніх, права дитини, правовий захист, дитини, провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Keywords: administrative liability of minors, rights of the child, legal protection, children, proceedings in cases of administrative offenses.

JEL Classification: D74, K23, K42

Конфлікт інтересів: Автор заявляє, що він не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин з державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор не працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів і редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Постановка проблеми. Зв'язки між особою та державою фіксуються в різних юридичних формах, що за своєю єдністю формують правовий статус відповідних учасників правовідносин. Дитина, попри вікові особливості (відсутність психічної та соціальної сформованості особистості), також є учасником різноманітних правовідносин, зокрема тих, що виникають з приводу скоєння (або ймовірного скоєння) нею адміністративного правопорушення. *Правосуб'єктність неповнолітніх* як основний елемент адміністративно-процесуального статусу визначає межі їхніх правових можливостей, встановлює потенційний обсяг прав та обов'язків як учасників юрисдикційних проваджень (зокрема й проваджень у справах про адміністративні правопорушення). Утім, як свідчить аналіз вітчизняних нормативно-правових актів, особливий статус дитини найменше враховано саме в законодавстві про адміністративні правопорушення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення та захисту прав дитини привертають увагу багатьох українських та закордонних учених, такі як: М. Веселова [1; 2], Н. Коломоець [3], Т. Рекуненко, Р. Пилипіва, Н. Хмелевської та М. Король [4], Х. Б. С. Хелланд [5], У. Кілкеллі та П. Бергіна [6]. Проте це лише невелика кількість прізвищ авторів, публікації яких із зазначеної тематики опубліковано останнім часом.

Як зауважує М. Веселов, право бере до уваги відмінності в біологічному, психологічному розвитку та рівні соціалізації дитини, що впливає на обсяги її дієздатності в різних галузях права, ступінь гарантій забезпечення права й свободи, соціальну підтримку та державну допомогу [7]. Утім, лишається відкритим питання, наскільки це представлено у нормах, що регулюють провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Метою статті є аналіз прав дитини, яка притягується до адміністративної відповідальності, у частині їх відповідності міжнародним стандартам і достатності для найкращого забезпечення інтересів цієї категорії учасників адміністративно-деліктних відносин.

Матеріали та методи. Емпіричною базою дослідження стали правові акти міжнародного та українського законодавства, наукові праці вчених у галузі адміністративного права, судова практика.

Завдяки поєднанню загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема діалектичного, формально-юридичного, порівняльного аналізу та синтезу, опрацьовано наявний в адміністративно-правовій науці емпіричний матеріал та отримано власні наукові висновки, що корелюються з метою та завданнями статті.

Результати дослідження. Загальні принципи проваджень за участю неповнолітніх визначаються актами міжнародного рівня. З урахуванням вимог, що містяться в них, у межах національної юрисдикції розвивається процесуальне законодавство кожної окремої держави, яке, враховуючи пріоритет особистого та соціального благополуччя дитини, за визначення порядку прийняття процесуальних рішень і проведення процесуальних дій передбачає певні характерні особливості на користь неповнолітнього учасника деліктного провадження.

Закріплені на міжнародно-правовому рівні *права дитини*, яка притягується до юридичної відповідальності, мають бути представлені в національному законодавстві та забезпечені державою у відповідних провадженнях незалежно від суспільної небезпеки, а отже й виду делікту.

Наразі можна констатувати, що процедури провадження у справах про адміністративні правопорушення порівняно з кримінальними є спрощеними, а перелік засобів для захисту особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, досить обмежений. Певні важливі для захисту та відстоювання своїх інтересів права неповнолітніх осіб, що притягуються до адміністративної відповідальності, які передбачені міжнародним правом, не знаходять закріплення в нормах відповідного законодавства України.

Припустимо, що права дитини у адміністративно-деліктних відносинах можна виокремити на три групи: по-перше, конституційні права; по-друге, основні права, якими дитина користується впродовж усього провадження у справах про адміністративні правопорушення; по-третє, права дитини на окремих етапах (стадіях) провадження.

Звичайно, що до першої групи (*конституційних прав*) варто віднести: фізичні (вітальні) права дитини (на життя та охорону здоров'я, захист від усіх форм насильства); особистісні права, спрямовані на конкретизацію свободи та вільний розвиток дитини (право на ім'я, честь, гідність, право дитини на контакт з батьками, рівність перед законом); культурно-економічні права (право на освіту, залучення дитини до національної та світової культури, права й обмеження щодо залучення дитини до праці, право на майно, соціальний захист дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування тощо). Ці права знаходять пряме чи опосередковане втілення у нормах матеріального чи адміністративно-процесуального права (не лише *Кодексу України про адміністративні правопорушення* (КУпАП), а й інших законів) й утворюють основу загального чи спеціального адміністративно-процесуального статусу будь-якої особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, взагалі чи неповнолітньої зокрема.

Основними правами, якими користується дитина впродовж усього провадження у справах про адміністративні правопорушення,

варто вважати: право знайомитися з матеріалами справи; давати пояснення; подавати докази; заявляти клопотання; виступати рідною мовою й користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження (це взято з чинної редакції ч. 1 ст. 268 КУпАП) [8]. Крім того, місце в цьому переліку мають посісти ще й: право на конфіденційність, належне та своєчасне повідомлення батьків або законних представників неповнолітнього про його затримання; ефективний доступ до професійної правової допомоги, зокрема безоплатної. Дотепер ці права не знайшли належного урегулювання в українському законодавстві про адміністративну відповідальність.

Як вказано у п. 8.1 *Мінімальних стандартних правил ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх* (Пекінських правил), право неповнолітнього на конфіденційність має поважатися на всіх етапах проваджень, щоб уникнути заподіяння цій особі шкоди через розголос або шкоди репутації [9]. Зазначене право включає як нерозголошення інформації про її особисте життя, так і відомостей про її вчинки. Так, за кримінально-процесуальним законом слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини, якщо обвинуваченим є неповнолітній (ч. 2 ст. 27 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) [10]. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» серед основних принципів діяльності цих органів і служб, закріплених у ст. 2, згадує про збереження конфіденційності інформації про дітей, які вчинили правопорушення і до яких застосовувалися заходи індивідуальної профілактики [11]. До того ж через те, що зазначені суспільні відносини виходять за межі суто процедурних питань, можна навести приклади адміністративно-правового урегулювання захисту права на конфіденційність неповнолітніх і з інших законів, наприклад, ч. 3 ст. 62 Закону України «Про телебачення та радіомовлення» [12]. Водночас положення КУпАП жодним чином не гарантують забезпечення вказаного права для неповнолітніх.

У ст. 286 КУпАП зазначено, що особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, має право знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення. Забезпечення вимог щодо реалізації вказаного права на різних стадіях провадження у справах про адміністративні правопорушення знаходить втілення у низці відомчих інструкцій МВС України, Державної судової адміністрації тощо. Постає законодамірне питання щодо ступеню реалізації цих положень стосовно неповнолітнього учасника провадження, а також здатності такої особи свідомо й ефективно скористатися наданим правом.

Європейська конвенція про здійснення прав дітей 1996 р. закріплює право неповнолітнього бути поінформованим та висловити свою думку під час розгляду справи. Але є суттєва умова, за якою уповноважена особа (судовий орган) під час розгляду справи регламентує обсяги та форму реалізації такої можливості: дитина має

бути визнана такою, що має достатній рівень розуміння процедури та обставин, що з'ясовуються. Зазначена умова має як формально-віковий критерій, так і індивідуальні розумові здібності конкретної особи. Реалізація права поінформованості передбачає не лише певну активність з боку дитини, а й додаткові заходи з боку суб'єктів юрисдикції. Тож дитина наділяється можливістю: вимагати отримання всієї відповідної інформації; одержувати консультацію та мати можливість висловлювати свої думки; бути поінформованою про можливі наслідки реалізації цих думок та про можливі наслідки будь-якого рішення (ст. 3) [13].

У *керівних принципах Конвенції ООН про права дитини* багато йдеться про втілення принципу власної участі неповнолітнього у захисті своїх прав. Але водночас наголошується, що діти часто не мають можливості самостійно захищати свої права або протидіяти їх порушенням (через різні психологічні, розумові та вольові здібності). Вчинення дій, що вимагають оформлення процесуальних документів, навіть подання заяв, скарг через ті самі психологічні здібності рідко доступні для дітей, а дорослі залишаються єдиними особами, хто зазвичай порушує ці питання від їхнього імені [14, с. 45–46]. Як наголошувалося, інтереси неповнолітньої особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, мають право представляти її законні представники (батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники), або з цією самою метою у розгляді справи про адміністративне правопорушення може брати участь адвокат.

Тобто закон встановлює додаткові гарантії ефективнішої реалізації прав та інтересів дитини у провадженні, але не формулює це як його власне процесуальне право. Водночас у Європейській конвенції про здійснення прав дітей 1996 р. закріплено право дитини клопотати про призначення спеціального представника (ст. 4) [13]. Український закон жодним чином не встановлює обов'язкової участі законних представників у разі виконання процесуальних дій чи прийняття (доведення) процесуальних рішень у адміністративно-деліктних провадженнях за участю дитини. Участь адвоката, за чинним українським законодавством (статті 268 та 271 КУпАП), також не є обов'язковою. До того ж вона допускається, як і для будь-якої іншої дорослої особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, лише на стадії розгляду справи. Водночас у правозахисній діяльності адвокати наділені правом використовувати різноманітні засоби комунікації з органом влади та муніципальними органами (зокрема правом звертатись з адвокатським запитом) [15, с. 477], які можуть видатися необхідним для забезпечення прав дитини на всіх етапах адміністративного провадження.

У п. 10.3 *Пекінських правил* зазначено, що контакти між органами правопорядку та неповнолітнім правопорушником здійснюються таким чином, щоб поважати правовий статус неповнолітнього, сприяти його благополуччю та уникати заподіяння такій особі шкоди з належним урахуванням обставин справи [9]. У кримінально-процесуальному законо-

давстві це правило забезпечується вимогою так званої ювенальної спеціалізації слідчих, суддів, участі законного представника, педагога, психолога або лікаря в допиті неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого (якщо неповнолітній не досяг 16 років або якщо його визнано розумово відсталим) (ст. 491 КПК України) [10]. Такий підхід дає змогу, з урахуванням розумових здібностей дитини, запобігти заподіяння навіть найменшої шкоди її морально-психічному стану, забезпечити доведення у доступній для неї формі звинувачення у правопорушенні, спричинених негативних наслідків, можливих заходів юридичного реагування тощо. Водночас подібних положень не містить українське законодавство про адміністративні правопорушення.

Відсутність достатньої правової визначеності обов'язковості участі законних представників у процесуальних заходах за участю неповнолітніх осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності, частково компенсуються судовою практикою. Яскравим прикладом є рішення судді Жовтневого районного суду міста Кривого Рогу від 24.03.2021 р. у справі № 212/2136/21, в якому докази за справою відносно неповнолітнього суд визнав недопустимими, оскільки вони здобуті поліцейськими з порушенням вимог статей 245, 270 КУпАП, зокрема без участі законного представника чи захисника, а саме з порушенням юридичних гарантій захисту прав і законних інтересів неповнолітнього [16].

Захист прав дітей може здійснюватися не тільки в процесі судочинства під час вирішення справ про адміністративні правопорушення або апеляційного перегляду (судового захисту), а й у позасудовому порядку. Порушення чи неналежне виконання зазначених обов'язків мають тягнути за собою відповідальність. Передбачення такого компонента, як юридична відповідальність для посадових осіб у сфері ювенальної юстиції (а відносини, які нами розглядаються, є частиною інституту ювенальної юстиції. – *Прим. авт.*), є додатковою правовою гарантією забезпечення прав дітей, оскільки суспільство виходить з презумпції правомірності та дбального ставлення державних органів (їхніх посадових осіб) до прав і законних інтересів дітей, заснованої на філософії «*parens patriae*» [17, с. 57].

Висновки. *По-перше*, варто прагнути до створення у національному законодавстві певних адміністративно-правових механізмів захисту та забезпечення конституційних прав дітей на всіх етапах провадження у справах про адміністративні правопорушення, надання необхідної допомоги, зокрема забезпечення житлом, здобуття освіти або професійної підготовки, працевлаштування або будь-якої іншої допомоги, яка може бути корисною та практичною для дитини, сприяти процесу її перевиховання.

По-друге, у законодавстві України необхідно визначити спеціально-процесуальний статус дитини в адміністративно-деліктному провадженні, доповнивши права неповнолітньої особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, правом на: конфіденційність інформації про

особу неповнолітнього та його життя; належне та своєчасне повідомлення батьків або законних представників неповнолітнього про його затримання та/чи притягнення до адміністративної відповідальності; клопотання про обрання чи заміну свого законного представника, а також висловлення своєї власної думки під час здійснення провадження й розгляду справи; користування юридичною допомогою (зокрема й безоплатною вторинною правовою допомогою) шляхом швидкого залучення захисника (адвоката) з моменту першого контакту дитини з правоохоронними органами (їх посадовими особами); отримання консультації та/або додаткове роз'яснення, водночас й із залученням педагога чи дитячого психолога, щодо кваліфікації інкримінованої неповнолітній особі адміністративного правопорушення та можливих санкцій чи інших заходів правового реагування з боку уповноважених органів; забезпечення захисту прав неповнолітніх, що притягуються до адміністративної відповідальності, має корелюватися з відповідними обов'язками та повноваженнями органів державної влади щодо призначення законних представників, надання безоплатної правової допомоги, доведення необхідної інформації до дитини у зрозумілій для неї формі, забезпечення конфіденційності інформації про дитину тощо.

По-третє, закріплені у міжнародно-правовому та національному законодавстві права неповнолітніх, що притягуються до адміністративної відповідальності, мають бути об'єктом правового захисту в судовому та позасудовому порядку, у зв'язку з чим мають корелюватися з відповідними обов'язками та повноваженнями органів державної влади, передбачати заходи відповідальності для посадових осіб цих органів за неналежне їх виконання.

Згадування в цій статті про уповноважених суб'єктів захисту прав неповнолітніх, що притягаються до адміністративної відповідальності, зумовлює необхідність їх ідентифікації (виокремлення із загальної кількості державних та громадських інституцій), систематизації та детального вивчення завдань і повноважень у зазначеній сфері суспільних відносин. Але це стане завданням для наших подальших наукових розвідок з цієї проблематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Веселов М. Ю. Адміністративно-правові засади функціонування ювенальної юстиції у системі забезпечення прав дітей в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. ДЮІ МВС України; ДНДІ МВС України. Київ, 2020. 381 с.
2. Веселов М. Захист прав неповнолітніх під час притягнення до адміністративної відповідальності. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Юридичні науки*. 2020. № 1 (108). С. 73-84. DOI: 10.31617/zt.knute.2020(108)08
3. Коломоець Н. В. Адміністративно-правовий захист прав дитини в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харківський нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 40 с.
4. Veselov M., Rekunenko T., Pylypiv R., Khmelevska N., Korol M. Ensuring the rights and legitimate interests of children as participants in public relations. *AD ALTA: Journal Of Interdisciplinary Research*, 2021. № 11/01, P. 365-368. DOI: 10.33543/1101

5. Helland H. S. Discretion and the Demand for Reasons : Justifications for the Child's Best Interests in Decisions on Adoption from Care in England and Norway. Thesis for the degree of PhD. University of Bergen, Norway. 2021, 216. URL: <https://hdl.handle.net/11250/2828327>
6. Kilkelly U., Bergin P. Advancing Children's Rights in Detention: A Model for International Reform. Policy Press. 2021, 224 p.
7. Веселов Н. Ю. Биологические, психологические и социальные факторы правового концепта «ребенок». *Studia Humanitatis. Международный электронный научный журнал*. 2019. № 2. URL: <http://st-hum.ru/sites/st-hum.ru/files/pdf/veselov.pdf> (дата звернення: 04.11.2021).
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 213-330): Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Редакція від 01.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення: 17.11.2021).
9. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»): Міжнародний документ ООН від 29.11.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211#Text (дата звернення: 30.10.2021).
10. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Редакція від 04.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n536> (дата звернення: 10.11.2021).
11. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 р. № 20/95-ВР. Редакція від 09.02.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#n34> (дата звернення: 10.11.2021).
12. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21.12.1993 р. № 3759-XII. Редакція від 23.07.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12?find=1&text=%D0%BD%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%BD#w1_6 (дата звернення: 10.11.2021).
13. Європейська конвенція про здійснення прав дітей: Міжнародний документ Ради Європи від 25.01.1996 р. Ратифікація від 03.08.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135/conv#Text (дата звернення: 31.10.2021).
14. Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей: прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 17.11.2010 р. Страсбург: Вид-во Ради Європи, 2013. 96 с.
15. Pohosian M. A., Horodetska M. S., Veselov M. Y., Pylypenko D. O., Banchuk-Petrosova O. V. The Role of a Lawyer's Request as a Means of Legal Communication in the Field of Human Rights Advocacy. *Cuestiones Politicas*. 2021, 39/70. P. 465-484. DOI: 10.46398/cuestpol.3970.28
16. Постанова судді Жовтневого районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 24.03.2021 р. у справі № 212/2136/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95781697> (дата звернення: 31.10.2021).
17. Веселов М. Інститут адміністративної відповідальності у системі ювенальної юстиції. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Юридичні науки*. 2019. № 5 (106). С. 49-63. DOI: 10.31617/zt.knute.2019(106)05

REFERENCES

1. Veselov, M. Ju. (2020). Administratyvno-pravovi zasady funkcionuvannja juvenal'noi' justycii' u systemi zabezpechennja prav ditej v Ukraini: dys. ... d-ra juryd. nauk: 12.00.07. DJuI MVS Ukrainy; DNDI MVS Ukrainy [Administrative and legal principles of the functioning of juvenile justice in the system of ensuring the rights of children in Ukraine: dis. ... Dr of. Jurid. Sciences: 12.00.07. DUI of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Kyi'v [in Ukrainian].

2. Veselov, M. (2020). Zahyst prav nepovnohlytnih pid chas prytyagnennja do administratyvnoi' vidpovidal'nosti [Protection of the rights of minors during administrative prosecution]. *Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo. Serija. Jurydychni nauky – Foreign trade: economics, finance, law. Series. Legal sciences, 1 (108)*, 73-84. DOI: 10.31617/zt.knute.2020(108)08 [in Ukrainian].
3. Kolomojec', N. V. (2019). Administratyvno-pravovyj zahyst prav dytyny v Ukrai'ni: avtoref. dys. ... d-ra juryd. nauk: 12.00.07. Harkivs'kyj nac. un-t vnutr. cprav [Administrative and legal protection of children's rights in Ukraine: author's ref. dis. ... Dr. of Jurid. Sciences: 12.00.07. Kharkiv National University of Internal Affairs]. Harkiv [in Ukrainian].
4. Veselov, M., Rekenenko, T., Pylypiv, R., Khmelevska, N., & Korol, M. (2021). Ensuring the rights and legitimate interests of children as participants in public relations. *AD ALTA: Journal Of Interdisciplinary Research*, 11/01, 365-368. DOI: 10.33543/1101 [in English].
5. Helland, H. S. (2021). Discretion and the Demand for Reasons : Justifications for the Child's Best Interests in Decisions on Adoption from Care in England and Norway. Thesis for the degree of PhD. University of Bergen, Norway, 216. Retrieved from <https://hdl.handle.net/11250/2828327> [in English].
6. Kilkelly, U., & Bergin, P. (2021). *Advancing Children's Rights in Detention: A Model for International Reform*. Policy Press [in English].
7. Veselov, N. Ju. (2019). Biologicheskie, psihologicheskie i social'nye faktory pravovogo koncepta «rebenok» [Biological, psychological and social factors of the legal concept «child»]. *Studia Humanitatis. Mezhdunarodnyj jelektronnyj nauchnyj zhurnal – Studia Humanitatis. International electronic scientific journal*, 2. Retrieved from <http://st-hum.ru/sites/st-hum.ru/files/pdf/veselov.pdf> (data zvernennja: 04.11.2021) [in Ukrainian].
8. Kodeks Ukrai'ny pro administratyvni pravoporushennja (statti 213-330): Zakon Ukrai'ny vid 07.12.1984 r. № 8073-X. *Redakcija vid 01.10.2021* [Code of Ukraine on Administrative Offenses (Articles 213-330): Law of Ukraine of December 7, 1984 № 8073-X. Edited on 01.10.2021]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (data zvernennja: 17.11.2021) [in Ukrainian].
9. Minimal'ni standartni pravyla Organizacii' Ob'jednanyh Nacij, shho stosujut'sja vidpravlennja pravosuddja shhodo nepovnohlytnih («Pekins'ki pravyla»): Mizhnarodnyj dokument OON vid 29.11.1985 p. [United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice («Beijing Rules»): United Nations International Document of 29 November 1985]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211#Text (data zvernennja: 30.10.2021) [in Ukrainian].
10. Kryminal'nyj procesual'nyj kodeks Ukrai'ny: Zakon Ukrai'ny vid 13.04.2012 r. № 4651-VI. *Redakcija vid 04.10.2021* [Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 13, 2012 № 4651-VI. Edited on 04.10.2021]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n536> (data zvernennja: 10.11.2021) [in Ukrainian].
11. Pro organy i sluzhby u spravah ditej ta special'ni ustanovy dlja ditej: Zakon Ukrai'ny vid 24.01.1995 r. № 20/95-VR. *Redakcija vid 09.02.2017* [On bodies and services for children and special institutions for children: Law of Ukraine of 24.01.1995 № 20/95-VR. Edited on 09.02.2017]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#n34> (data zvernennja: 10.11.2021) [in Ukrainian].
12. Pro telebachennja i radiomovlennja: Zakon Ukrai'ny vid 21.12.1993 r. № 3759-XII. *Redakcija vid 23.07.2021* [On Television and Radio Broadcasting: Law of Ukraine of December 21, 1993 № 3759-XII. Edited on July 23, 2021]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12?find=1&text=%D0%BD%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%BD#w1_6 (data zvernennja: 10.11.2021) [in Ukrainian].

13. Jevropejs'ka konvencija pro zdijsnennja prav ditej: Mizhnarodnyj dokument Rady Jevropy vid 25.01.1996 r. Ratyfikacija vid 03.08.2006 [European Convention on the Exercise of Children's Rights: International Document of the Council of Europe of January 25, 1996. Ratification of August 3, 2006]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135/conv#Text (data zvernennja: 31.10.2021) [in Ukrainian].
14. Kerivni pryncypy Komitetu ministriv Rady Jevropy shhodo pravosuddja, družn'ogo do ditej: pryjnjati Komitetom ministriv Rady Jevropy 17.11.2010 r. Strasburg: Vydvo Rady Jevropy [Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Child-Friendly Justice: adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 17 November 2010 Strasbourg: Publishing House of the Council of Europe] (2013) [in Ukrainian].
15. Pohosian, M. A., Horodetska, M. S., Veselov, M. Y., Pylypenko, D. O., & Banchuk-Petrosova, O. V. (2021). The Role of a Lawyer's Request as a Means of Legal Communication in the Field of Human Rights Advocacy. *Cuestiones Políticas*, 39/70, 465-484. DOI: 10.46398/cuestpol.3970.28 [in English].
16. Postanova suddi Zhovtneвого rajonnogo sudu mista Kryvogo Rogu Dnipropetrovs'koi' oblasti vid 24.03.2021 r. u spravi № 212/2136/21. Jedynyj derzhavnyj rejestr sudovyh rishen' [Resolution of the judge of the Zhovtnevy district court of the city of Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region of March 24, 2021 in the case № 212/2136/21. Unified state register of court decisions]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95781697> (data zvernennja: 31.10.2021) [in Ukrainian].
17. Veselov, M. (2019). Instytut administratyvnoi' vidpovidal'nosti u systemi juvenal'noi' justycii' [Institute of Administrative Responsibility in the Juvenile Justice System. *Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo. Serija. Jurydychni nauky – Foreign trade: economics, finance, law. Series. Legal sciences*, 5 (106), 49-63. DOI: 10.31617/zt.knute.2019(106)05 [in Ukrainian].

Надійшла до редакції 22.11.2021.

Прийнято до друку 23.12.2021.

Публікація онлайн 24.02.2022.